

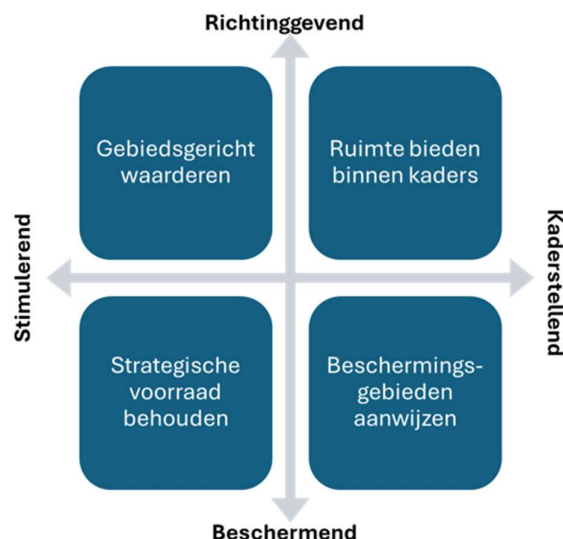
Aanvulling voor de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD)

Nadere uitwerking alternatieven en varianten

Vier alternatieven

Voor het OER (Omgevingseffectrapport) werken we met vier alternatieven, die passen bij verschillende sturingsstijlen. Zie voor een nadere toelichting op deze alternatieven de [startnotitie en de NRD](#).

De alternatieven betreffen geen voorkeursalternatieven, maar brengen 'de hoeken van het speelveld' in beeld. Het uiteindelijke voorkeursalternatief dat wordt uitgewerkt voor het ontwerp van de herziening kan bestaan uit elementen van verschillende alternatieven.

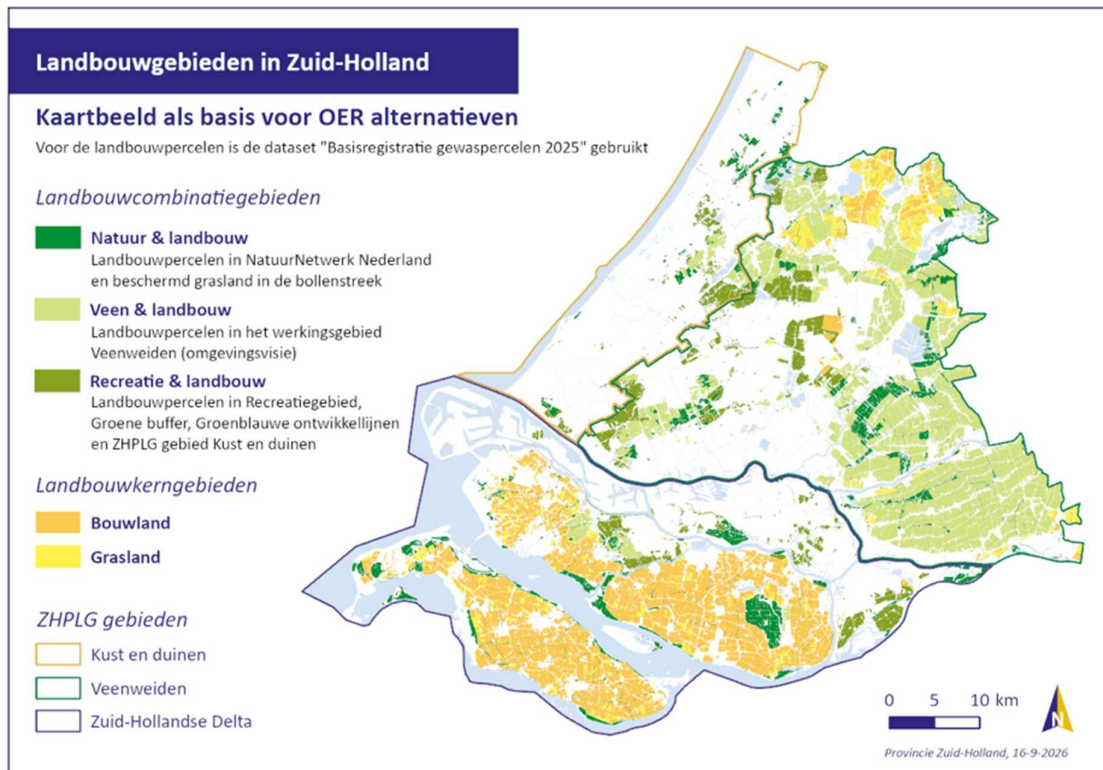
Onderscheid in landbouwgebieden

Voor de beleidsuitwerking van deze herziening is het beleidsvoornemen om gebiedsspecifiek beleid te ontwikkelen en daarbij onderscheid te gaan maken tussen landbouwkerngebieden en landbouwcombinatiegebieden. Voor de omgevingseffectrapportage hanteren we hiervoor onderstaande indicatieve indeling, zodat de effecten in beeld gebracht kunnen worden. Deze indeling kan in het definitief ontwerp nog worden aangepast. De indicatieve indeling vormt de basis voor alle vier de alternatieven is als volgt:

- **Landbouwkerngebieden** zijn gebieden waar voedselproductie voorop kan staan. Dit zijn de landbouwgebieden waar onderstaande opgaven minder spelen.
- **Landbouwcombinatiegebieden** zijn gebieden waar ruimte is voor voedselproductie in combinatie met andere opgaven in het landelijk gebied. Hieronder vallen:
 - o *Landbouwcombinatiegebied veen&landbouw*. Dit omvat de landbouwpercelen in het bestaande werkingsgebied Veenweiden zoals dat in de vigerende omgevingsvisie is opgenomen.
 - o *Landbouwcombinatiegebied natuur&landbouw*. Dit omvat de landbouwpercelen in NNN (Natuur Netwerk Nederland) en in het Beschermde grasland in de bollenstreek.
Zodra een of meer overgangszones rondom Natura2000-gebied(en) worden aangewezen, behoren de landbouwpercelen binnen zo'n overgangszone ook tot dit combinatiegebied.
 - o *Landbouwcombinatiegebied recreatie&landbouw*. Dit omvat de landbouwpercelen in bestaand Recreatiegebied, Groene buffer, Groenblauwe ontwikkelijnen en het ZHPLG-kerngebied Kust en duinen.

In de verdere beleidsuitwerking kunnen ook combinaties van gebruik mogelijk zijn, bijvoorbeeld landbouw gecombineerd met veen en recreatie. En waar het gaat over voedselproductie, kan het ook over andere vormen van agrarische productie gaan, zoals bijvoorbeeld biobased bouwmaterialen.

Op de volgende pagina is een kaartbeeld opgenomen met deze indicatieve indeling van de landbouwgebieden, als basis voor de OER-alternatieven.

Dit kaartbeeld laat zien welke bestaande landbouwpercelen (Bron: Basisregistratie gewaspercelen 2025) in de verschillende landbouwgebieden vallen, uitgaande van bestaande contouren voor natuur, veen en recreatie in het vigerend provinciaal omgevingsbeleid.

Waar gebiedsaanduidingen overlappen, is voor dit kaartbeeld de technische keuze gemaakt voor natuur boven veen, en veen boven recreatie. Dus als een landbouwperceel nu in een recreatiegebied ligt dat ook behoort tot het werkingsgebied veenweiden, dan is het op deze kaart 'veen&landbouw'. Dit is een technische keuze en geen beleidskeuze. Voor de definitieve indeling van de verschillende landbouwgebieden is dit een van de nog nader te maken keuzes per gebied.

Onderwerpen in deze aanvulling

De onderwerpen die meegaan in de Herziening Landbouw, voedsel en landgebruik zijn toegelicht in de startnotitie. In deze aanvulling op de NRD zijn voor drie van deze onderwerpen nadere alternatieven en varianten uitgewerkt. Dit zijn:

1. Duurzaam landgebruik
2. Toekomstgerichte landbouw
3. Aanpak drukfactoren Natura2000-gebieden

Voor het onderwerp Gezond Voedselsysteem gaat ook een onderdeel mee in het OER, namelijk voedselproductiegrond. Dit onderdeel is in deze aanvulling op de NRD ondergebracht bij Duurzaam landgebruik.

Onderwerp: duurzaam landgebruik				
Beschrijving	De beweging naar duurzamer landgebruik richt zich op de fysieke randvoorwaarden voor gezonde voedselproductie. Het is noodzakelijk dat kwantitatief én kwalitatief voldoende land beschikbaar blijft, voor huidige en toekomstige generaties. In Zuid-Holland zijn gebieden te onderscheiden die zeer geschikt zijn voor voedselproductie en gebieden met meervoudige opgaven, waar combinaties wenselijk zijn van agrarische productie met andere maatschappelijke opgaven. Het onderscheid helpt om per gebied bewuste keuzes te maken over welke opgaven hier centraal staan en gewaardeerd worden: vooral voedselproductie, of een combinatie met andere maatschappelijke diensten. In deze modulaire herziening van het landbouwbeleid wordt onderzocht welke landbouw waar mogelijk is, in samenhang met de andere opgaven en natuurlijke condities in een specifiek gebied.			
Probleemstelling	Voor een duurzame, grondgebonden landbouw is de beschikbaarheid van land met een gezonde bodem een essentiële natuurlijke hulpbron. Het gaat hier om land dat geschikt is voor de productie van voedsel en bouwstoffen en daarnaast wordt benut voor combinaties met recreatieve en andere maatschappelijke diensten. Het beschikbare areaal land dat geschikt is als natuurlijke hulpbron voor landbouw, natuur, landschapsbeleving en water- en bodemopgaven is in de afgelopen decennia fors minder geworden. Daarbij nam ook de biodiversiteit af. Met name de oppervlakte aan landbouwgrond daalde sinds 1970 stevig in Zuid-Holland: van ongeveer 60% naar ongeveer 40%. Omdat land een eindige natuurlijke hulpbron is, is het belangrijk hier zorgvuldig mee om te gaan en het duurzaam te gebruiken en beheren, ook met oog op de instandhouding van andere natuurlijke hulpbronnen als biodiversiteit, gezonde bodem en schoon water.			
Doelstelling	De provincie wil dat landbouwgrond, ofwel land dat geschikt is voor voedselproductie, zó wordt gebruikt en beheert dat ook voor toekomstige generaties voldoende en kwalitatief goed land beschikbaar blijft. Hierbij gaat het over landgebruik voor landbouw en over combinaties van landbouw met opgaven voor natuur en landschap, water, bodem en recreatie. De ontwikkelingen in de water- en bodemcondities zijn daarbij sturend voor toekomstig gebruik. De provincie vindt het belangrijk dat het beschikbare land duurzaam wordt beheerd, zodat ook de waarde van het landschap, de biodiversiteit en de beschikbaarheid van overige natuurlijke hulpbronnen in stand blijft voor toekomstige generaties.			
Alternatieven	<u>Alternatief 1: gebiedsgericht waarden</u>	<u>Alternatief 2: Ruimte bieden binnen kaders</u>	<u>Alternatief 3: Strategische voorraad beheren</u>	<u>Alternatief 4: Beschermingsgebieden aanwijzen</u>
Sturingsstijl	Richtinggevend stimuleren	Richtinggevend kaderstellen	Beschermend stimuleren	Beschermend kaderstellen
Korte beschrijving alternatieven	De bijdrage van de landbouw aan maatschappelijke opgaven in gebieden beter onderscheiden en specifiek waarden. Dit ondersteunen met inzet van stimulerend instrumentarium en ruimte in de regels.	Gebiedsgericht sturen en kaders uitwerken voor integraal doelbereik in ZHPLG-gebieden. Gebiedsgerichte inrichtingsprogramma's ontwikkelen voor landinrichting.	Per gebied kwantitatief en kwalitatief benoemen hoeveel land beschikbaar moet blijven dat geschikt is voor voedselproductie. Maatregelen opnemen die stimuleren dat in die gebieden de landbouwsector robuust en de kwaliteit van het beschikbare land goed blijft. Daarbij inzetten op duurzame productie van hoogwaardig voedsel met een beperkt ruimtebeslag.	Bestaand areaal landbouwgrond zoveel mogelijk beschermen. Andere prioritaire functies op landbouwgrond alleen als het echt niet anders kan, en dan bij voorkeur in combinatie met landbouw. Voorkomen van verdere achteruitgang van de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw.

Ruimtelijke strategie	Basis voor ieder alternatief: kaartbeeld met ZHPLG-kerngebieden en daarbinnen onderscheid tussen landbouwkerngebieden waar voedselproductie voorop kan staan en landbouwcombinatiegebieden voor combinaties van landbouw met andere opgaven in het landelijk gebied. Met (per ZHPLG-gebied) een provinciale visie op de ontwikkelrichting van deze landbouwgebieden.			
	Per gebied beschrijven welke bijdrage de landbouw kan leveren aan de ontwikkelrichting van het gebied, voor voedselproductie, natuur, water, klimaat, bodemgezondheid en recreatie. Meer ruimte bieden voor multifunctionele landbouw en daarvoor ruimte maken in bestaande regels voor agrarische bedrijven en bedrijfsbebouwing.	Per gebied de ontwikkelrichting verder uitwerken naar gebiedsvisies, met samenhangende doelen voor de (ZHPLG-)opgaven op het gebied van landbouw, natuur, landschap, water en recreatie. De gebiedsvisies vervolgens verder concretiseren naar inrichtingsprogramma's voor de ZHPLG-gebieden en daarvoor het landinrichtingsinstrumentarium (conform Omgevingswet) uitwerken en inzetten.	Per gebied een kwantitatieve ondergrens benoemen voor land dat geschikt moet blijven voor voedselproductie (in ha of percentage) en daarom niet kan worden afgedekt cq bebouwd. Per gebied een basiskwaliteit beschrijven voor waterkwaliteit, bodemgezondheid, natuur en leefomgeving.	Al het bestaand landbouwgebied aanwijzen als beschermingsgebied: - Landbouwgebieden die zeer geschikt zijn voor voedselproductie beschermen als landbouwkerngebied; - Overige landbouwgebieden met meervoudige opgaven beschermen als landbouwcombinatiegebied.
Omgevingsvisie				
Generiek	Richting geven aan de gewenste bijdrage van de landbouw aan de voedselproductie en andere maatschappelijke opgaven in het gebied.	Richting geven aan duurzaam landgebruik in landbouwgebieden en de samenhangende doelen voor de (ZHPLG-)opgaven.	Behoud van een minimale omvang en kwaliteit voor voedselproductie (geopolitiek) en het beschikbare land hiervoor optimaal benutten: - blijvende beschikbaarheid van voldoende land dat geschikt is voor voedselproductie; - behouden en vergroten kennis en kunde over duurzame productie van hoogwaardig en gezond voedsel met beperkt ruimtebeslag.	Behoud van het bestaande areaal landbouwgrond omdat deze nodig is voor een toekomstgerichte ontwikkeling van de landbouwsector (voor voedselproductie en andere maatschappelijke opgaven).
	KRW: Gewasbeschermingsmiddelen nabij grondwaterlichamen. Er zijn twee grondwaterbeschermingsgebieden waar invloed van gewasbeschermingsmiddelen niet is uit te sluiten: Ridderkerk en Kop van het Land/Polder Biesbosch. Het gaat daar met name om het middel Bentazon, dat o.a gebruikt wordt in de maisteelt.			
	Informeren over alternatieven voor gewasbeschermingsmiddelen, met name Bentazon.	Aankondigen dat het gebruik van specifieke middelen zoals Bentazon verboden gaat worden via de verordening. De manier waarop wordt in de komende jaren uitgewerkt.		

Gebiedsspecifiek	Per gebied de samenhangende maatschappelijke opgaven en de rol van landbouw daarbij beschrijven.	Per gebied het ontwikkelperspectief en de (bestaande) sectorale beleidsdoelen integreren en uitwerken in een gebiedsvisie. Hiermee richting geven aan het toekomstig landgebruik in de gebieden, zodanig dat deze kaders bieden en daarbinnen ruimte laten voor verdere uitwerking in het gebiedsproces.	Per gebied aangeven hoeveel land minimaal geschikt moet blijven voor voedselproductie. Tijdelijk ander gebruik mag, mits het weer opnieuw gebruikt kan worden voor voedselproductie zodra de (geopolitieke) omstandigheden daarom vragen.	Zowel in landbouwkerngebieden als in combinatiegebieden de landbouwgrond zoveel mogelijk beschermen tegen functieverandering. Het landgebruik in deze gebieden optimaliseren: - in landbouwkerngebieden gericht op duurzame voedselproductie; - in landbouwcombinatiegebieden gericht op de beoogde combinatie van opgaven, te beschrijven in de visie.
<i>Landbouwkerngebied</i>	Landbouwgebieden die geschikt zijn voor voedselproductie. In deze gebieden spelen ook andere opgaven voor duurzaam landgebruik, die kunnen in de bestaande bedrijfsvoering worden ingebouwd. Transitie is in deze gebieden niet aan de orde. Inzet op versterken aanpassingsvermogen van de sector, o.a. met het oog op: - Aanpassing aan verzilting / verminderde beschikbaarheid zoetwater - Maatregelen uit 8e Nitraatactieprogramma - Maatregelen gewasbeschermingsmiddelen (vooral akkerbouw)			
	Waardevolle voedselproductiegrond: voorrang voor akkerbouw / vollegrondsgroenten.	Waardevolle voedselproductiegrond: kwaliteitseisen voor water, bodem en natuur.	Waardevolle voedselproductiegrond: per gebied benoemen hoeveel (percentage of ha) nog maximaal mag worden afgedekt.	Waardevolle voedselproductiegrond: beschermen tegen functieverandering (nee, tenzij...) en alleen gebruiken voor voedselproductie.
<i>Landbouw en veen</i>	Ontwikkelen van een samenhangend pakket aan subsidieinstrumenten, waarmee boeren ondersteund worden in de transitie naar boeren met hoge grondwaterstanden, zoals subsidies voor WIS, of aanpassen aan hoog grondwater (lichter materieel), afwaarderingsregeling, compensatiesystematiek veenweiden.	Aankondigen dat op termijn (2035?) in de verordening regels opgenomen worden die toezien op het bereiken van de doelstelling genomen in het huidige omgevingsbeleid. Hier zijn verschillende opties voor, die komende jaren verder worden verkend. Waaronder: - Aanwijzen “veenlandbouw”-gebieden (bijv kerngebieden weidevogels en hydrologische overgangszones)	Ontwikkelen van een samenhangend pakket aan subsidie-instrumenten, waarmee boeren ondersteund worden in de transitie naar boeren met hoge grondwaterstanden, zoals subsidies voor WIS, of aanpassen aan hoog grondwater (lichter materieel), afwaarderingsregeling, compensatiesystematiek veenweiden.	Niet van toepassing. Voorkomen van verdere achteruitgang is al geborgd in het omgevingsbeleid.

		- Instructieregel voor waterschappen over peilbesluiten - omgevingswaarde vastleggen, o.a. poldergerichte uitstootdoelen, maximale bodemdaling		
	Scheuren grasland: Geen beperking. Stimuleren van duurzame landbouwpraktijk ten aanzien van grondbewerking op veen (kennis & innovatie, communicatie, meenemen binnen KPI projecten).	Scheuren grasland: aankondigen van een herstelverplichting van bouwland naar blijvende teelt.	Scheuren grasland: aankondigen van een verbod op scheuren grasland in veengebied met minder dan 25 cm kleidek. Uitzondering voor realisatie van overige blijvende teelten (kruidenrijk grasland, biobased teelten) en herstel van grasland.	Scheuren grasland: aankondigen van een verbod op scheuren grasland in het hele gebied, om emissie CO2 tegen te gaan en nieuwe emissies van grondwaterbeschermingsmiddelen naar water te voorkomen. Uitzondering voor realisatie van overige blijvende teelten (kruidenrijk grasland, biobased teelten) en herstel van grasland.
Landbouw en natuur	Overgangszones Natura 2000: In deze herziening betreft het een stikstofzoning rondom Natura 2000 gebieden. De algemene aanpak van drukfactoren staat al in de visie opgenomen. Voor de verordening worden drie varianten van stikstofzoning meegenomen in het OER. Dit is als apart onderwerp uitgewerkt. NNN: Binnen de begrenzing van het NNN vindt ook landbouwkundig gebruik plaats. Vaak zijn dit percelen met de bestemming agrarisch met waarden of natuur. In het vigerend omgevingsbeleid staat beschreven welke doelen gelden voor deze gebieden.			
Landbouw en recreatie	Gebieden waar de landbouw van meerwaarde wordt voor recreatie en landschapsbeleving en rekening houdt met de wederkerigheid van stad en (boeren)land. In deze gebieden past het dat er meer ruimte komt voor multifunctionele landbouwbedrijven in een aantrekkelijk ‘voedsellandschap’, die zich naast agrarische productie ook richten op recreatieopgaven en andere opgaven die bijdragen aan de stad-land-verbindingen. NB: het aan de PARK gevraagde advies over ‘Stad-landverbindingen voor landbouw, voedsel en landgebruik’ wordt in deze gebiedsgerichte uitwerking betrokken.			

Omgevingsverordening				
Generiek	Functieverandering landbouwgrond: ja, met een voorkeur voor functiecombinaties van landbouw met de in het gebied gewenste maatschappelijke opgaven. Waardevolle voedselproductiegrond wordt als vast afwegingscriterium meegenomen bij ruimtelijke keuzes (naast wonen, energie, natuur etc).	Functieverandering landbouwgrond: ja, mits deze past bij de beoogde ontwikkeling van het gebied en deze niet in de weg staat. Waardevolle voedselproductiegrond krijgt strengere kwaliteitseisen voor water, bodem en natuur.	Functieverandering landbouwgrond: ja, met een kwantitatieve ondergrens per gebied waarvan kan worden afgeweken als per saldo de kwaliteit van het land dat geschikt is voor voedselproductie verbetert. Waardevolle voedselproductiegrond wordt beschermd als strategische voorraad voor autonome voedselproductie. Vastleggen hoeveel van de waardevolle productiegrond nog maximaal mag worden afgedicht (maximaal 10%?). Geen beton op geschikte landbouwgronden, zodat het een terugvaloptie blijft voor voedselproductie.	Functieverandering landbouwgrond: nee, tenzij noodzakelijk voor andere prioritaire opgaven en per saldo de ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw in het gebied gelijk blijven of verbeteren (geen verdere achteruitgang). Ruimte voor toekomstbestendige landbouw borgen; naast landbouwgrond ook: - Ruimte voor verduurzamingsmaatregelen op erven of landbouwgrond (mestvergisting, mestopslag, meer stalruimte, beschutting ed) - Bouwvlak behouden voor functie - Ruimte voor nieuw verdienmodel (multifunctionele landbouw) Waardevolle voedselproductiegrond wordt zwaarwegend beschermd. Beschermde gebieden mogen alleen gebruikt worden voor voedselproductie. Bodemafdichting uitgesloten tenzij zwaarwegend belang én geen alternatieven, met compensatieplicht.

Gebiedsspecifiek	Werkingsgebieden met maatschappelijke opgaven per gebied en de bijdrage die de landbouw aan deze opgaven kan leveren gebiedsspecifiek waarderen met ruimte in regels ('kwaliteitsimpuls') en stimulerend instrumentarium (zoals veenlandbouw).	Met werkingsgebieden specifieke landbouwkern- en landbouwcombinatiegebieden aanwijzen en daarvoor regels formuleren. <i>Combinatiegebied Natuur en landbouw: N2000-zonering stikstof (als apart onderwerp uitgewerkt).</i>		Landbouwkerngebieden en landbouwcombinatiegebieden met werkingsgebieden beschermen tegen functieverandering. Gebiedsspecifiek uitwerken met een voorkeursvolgorde bij eventuele functieverandering. Voorkeur voor functiecombinaties boven functieverandering; ook bij combinatie met andere functies blijft het dan landbouwgrond. Functieverandering alleen als het écht nodig is voor andere prioritaire opgaven en er geen beter passende plek is.
Omgevingsprogramma				
Generiek	Voedselproductiegrond: - geschiktheidskaart uitwerken en benutten als vast onderdeel in de afwegingssystematiek; - stimuleringsregeling voor voedselproductie op waardevolle productiegrond.		Voedselproductiegrond: onderzoeken hoe de duurzame productie van hoogwaardig en gezond voedsel met beperkt ruimtebeslag kan worden verbeterd (onderzoeks- en innovatieprogramma's).	
Gebiedsspecifiek	Landgebruik en landinrichting: Per gebied de samenhangende opgaven in overleg met de gebiedspartners concretiseren. De bijdrage die de landbouw aan de opgaven kan leveren gebiedsspecifiek waarderen met het gericht inzetten	Landgebruik en landinrichting: Per gebied de gebiedsvisies met samenhangende beleidsdoelen uitwerken in het gebiedsproces. Gebiedsgerichte inrichtingsprogramma's ontwikkelen voor landinrichting en ruilverkaveling, dat bestaat uit:	Landgebruik en landinrichting: Per gebied kwaliteitsverbetering stimuleren (capaciteit, subsidies) voor waterkwaliteit, bodemgezondheid, natuur en leefomgeving. Voor landinrichting vrijwillige kavelruil stimuleren.	Landgebruik en landinrichting: In combinatiegebieden gericht sturen op de realisatie van de meervoudige opgaven in het betreffende gebied, met de inzet van middelen (capaciteit, subsidies).

	van middelen. Vrijwillige kavelruil faciliteren.	- een concretisering van de samenhangende beleidsdoelen per gebied; - een samenhangend pakket aan maatregelen en voorzieningen voor verbetering van de inrichting van het gebied, waaronder: ○ inzet op doelrealisatie; ○ behoud kwaliteit van het landschap; ○ behouden van aaneengesloten landbouwgebied; ○ verbreden verdienmogelijkheden voor de agrarische sector. Voedselproductiegrond: Geschiktheidskaart (op basis van bestaande landbouwkundige geschiktheids- en bodemkaarten).	Strategisch grondbeleid: - Grond van stoppers inzetten voor de blijvende boeren - Voorwaarden stellen (m.b.t. doelen) bij verpachten grond door provincie - Zelf grond verwerven als provincie op strategische plekken en doelgericht verpachten Voedselproductiegrond: Buiten de greenports: stimuleren van voedsel boven sierteelt.	
--	---	---	---	--

Onderwerp: Aanpak drukfactor stikstof Natura-2000 gebieden

Beschrijving	Voor de drukfactor stikstof gaat de provincie zonering rondom de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden onderzoeken, waarbinnen regels gaan gelden voor het agrarisch gebruik. In de startnotitie is hiertoe bij het Natura 2000-gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck een beleidswijziging voorgesteld om de in SANE¹ voorgestelde zone van 250 meter op te nemen in de omgevingsverordening, waarbij het gebied eerst aanzet is om invulling te geven aan deze zonering. In de Startnotitie voor deze Modulaire Herziening is bij dit onderwerp een voetnoot toegevoegd dat er mogelijk nog varianten worden toegevoegd na de bekendmaking van de Rijksbrief² op 26 juni 2026. Dit is inderdaad het geval. Het Rijk heeft naast Nieuwkoopse Plassen & De Haeck nog negen Natura 2000-gebieden aangewezen waar zonering voor het verminderen van stikstof nuttig en nodig kan zijn. Voor deze negen Natura 2000-gebieden worden de voorgestelde beleidsvoornemens van het Rijk als varianten toegevoegd. Bij deze negen gebieden wordt een 500 meter zonering onderzocht zoals voorgesteld in de Rijksbrief. Bij Nieuwkoopse Plassen & De Haeck heeft het Rijk 1000 meter voorgesteld, omdat uit ons eigen onderzoek van WENR te concluderen is dat voor dit gebied de eerste 250 meter het meeste effectief is onderzoeken we bij dit gebied de varianten 250 meter, 500 meter en 1000 meter. Samenvattend worden de beleidsalternatieven en varianten onderzocht bij de volgende Natura 2000-gebieden gelegen in Zuid-Holland: • Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein (500 meter) • Coepelduynen (500 meter) • Duinen Goeree & Kwade Hoek (500 meter) • Meijndel & Berkheide (500 meter) • Nieuwkoopse Plassen & De Haeck (250, 500 en 1000 meter) • Solleveld & Kapittelduinen (500 meter) • Voornes Duin (500 meter) • Biesbosch (500 meter - provincie Noord-Brabant voortouwnemer) • Lingegebied & Diefdijk-Zuid (500 meter - provincie Gelderland voortouwnemer) • Kennemerland Zuid (500 meter - provincie Noord-Holland voortouwnemer)
Probleemstelling	Stikstof is een drukfactor voor een aantal Natura 2000-gebieden waardoor natuurdoelen niet gehaald kunnen worden. Voor het verminderen van stikstof worden zowel landelijke als provinciale maatregelen genomen door bijvoorbeeld het verminderen van stikstof in de mobiliteit, industrie, agrarisch sector en huishoudens. Naast deze maatregelen is het bij sommige Natura 2000-gebieden ook nuttig en nodig om verdergaande kaders mee te geven aan bronnen (zowel agrarisch als industrie) uit de directe omgeving van deze Natura 2000-gebieden. Aangezien het vaak om meerdere agrariërs gaat in een bepaalde zone, is het nodig om deze kaders op te nemen in de omgevingsverordening middels het vaststellen van een zone waarbinnen deze kaders gelden. Voor industriële piekbelasters worden één-op-één regels voorgesteld.

¹ Link naar SANE: https://pzh.notubiz.nl/modules/19/statenvoorstellen_en_besluiten/1099963?parent_event=1253786

² Link naar Rijksbrief: <https://open.overheid.nl/details/bc6acef2-0bb5-4ea6-976d-c7630b45ac89>

	Naast stikstof spelen andere drukfactoren een rol op de kwaliteit van de Natura 2000-gebieden, zoals hydrologie, recreatie en exoten. Voor de aanpak hiervan zijn beleidsalternatieven onderzocht in de Omgevingseffectrapportage (OER) van de Herziening van het Omgevingsbeleid 2025. Hieruit is naar voren gekomen dat een uniforme zonering niet zinvol is, en dat er per drukfactor maatwerk per gebied nodig is. ³ Voor deze drukfactoren worden op dit moment geen beleidsalternatieven onderzocht in het OER, omdat voor bijvoorbeeld hydrologie eerst verdergaand onderzoek nodig is om te kunnen bepalen hoe groot een eventuele zonering per Natura 2000-gebied moet zijn.
Doelstelling	Het halen van de Natura 2000-doelen, die voortkomen uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR), voor de drukfactor stikstof. Hiertoe in kaart brengen welke effecten het instellen van een zonering voor stikstofvermindering heeft op de natuurdoelen van deze 10 Natura 2000-gebieden.

Alternatieven (niet aanpassen)	<u>Alternatief 1: gebiedsgericht waarden</u>	<u>Alternatief 2: Ruimte bieden binnen kaders</u>	<u>Alternatief 3: Strategische voorraad beheren</u>	<u>Alternatief 4: Beschermingsgebieden aanwijzen</u>
Sturingsstijl	Richtinggevend stimuleren	Richtinggevend kaderstellen	Beschermend stimuleren	Beschermend kaderstellen
Uitwerking alternatieven	<i>Niet van toepassing: dit onderwerp kan alleen richtinggevend kaderstellend worden uitgewerkt</i>	Vastleggen van een zone voor stikstofvermindering bij 10 stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden in Zuid-Holland. Omgevingsverordening: <u>Variant A:</u> Een zone van 500 (of 250 of 1000) meter rondom de stikstofgevoelige habitats, waarbij invulling wordt gegeven aan de stikstofreductie door: A. Extensiveren; B. Technisch innoveren op stallen; C. Minder bemesten.	<i>Niet van toepassing: dit onderwerp kan alleen richtinggevend kaderstellend worden uitgewerkt</i>	<i>Niet van toepassing: dit onderwerp kan alleen richtinggevend kaderstellend worden uitgewerkt</i>

³ Link naar Omgevingseffectrapportage Omgevingsbeleid 2025: <https://planmer.zuid-holland.nl/mer/23ddce38-a7e8-43b8-b1eb-75bc72e63a1f?versie=23da0286-6745-4902-a62f-24e497d6d3cb§ie=4c3c0e1d-0a04-41ee-8b6e-8202247b7eb2>

		<u>Variant B:</u> Een zone van 500 (of 250 of 1000) meter rondom de grens van het Natura 2000-gebied, waarbij invulling wordt gegeven aan de stikstofreductie door: A. Extensiveren; B. Technisch innoveren op stallen; C. Minder bemesten.		
--	--	--	--	--

Toekomstgerichte landbouwsector – Ondersteunen drie transitie sporen

Beschrijving	Het gaat om een verdere uitwerking van bestaand beleid voor toekomstbestendige landbouw. Sommige aspecten hebben effect op de leefomgeving, waaronder de beleidsoptie om meer ruimte te bieden voor multifunctionele landbouw in gebieden met meervoudige opgaven.
Probleemstelling	De provincie ondersteunt de landbouwsector via 3 transitie sporen: hoogtechnologisch, natuurinclusief en multifunctioneel. In sommige delen van de provincie is multifunctionele landbouw een kansrijk pad, in andere gebieden is het logisch om op techniek in te zetten om doelen te halen. En in weer andere delen kan het zijn dat gezien de stapeling van opgaves extensiveren of vergaand natuurinclusief boeren de beste weg is. Dit wordt uitgewerkt in de ontwikkelrichting per gebied (zie landgebruik).
Doelstelling	Sturen op het halen van de (ZHPLG-)doelen in de gebieden, voor oa ammoniakemissie, biodiversiteit en waterkwaliteit.

Alternatieven	<u>Alternatief 1: gebiedsgericht waarden</u>	<u>Alternatief 2: Ruimte bieden binnen kaders</u>	<u>Alternatief 3: Strategische voorraad beheren</u>	<u>Alternatief 4: Beschermingsgebieden aanwijzen</u>
Sturingsstijl	Richtinggevend stimuleren	Richtinggevend kaderstellen	Beschermend stimuleren	Beschermend kaderstellen
Omgevingsvisie	Per gebied worden de samenhangende maatschappelijke opgaven en de rol van landbouw daarbij beschreven (zie landgebruik). Voor het halen van doelen werken we	Per gebied worden het ontwikkelperspectief en de (bestaande) sectorale beleidsdoelen verder uitgewerkt in een gebiedsvisie (zie landgebruik). Hierin stelt de		

	met boeren, gemeenten en kennispartners aan lerende netwerken, worden subsidies ingezet en afspraken gemaakt met gebiedspartners.	provincie heldere doelen voor oa ammoniakemissie, biodiversiteit en waterkwaliteit. De provincie kiest voor <u>doelsturing</u>: binnen de bandbreedte van de doelen stuurt de provincie niet op middelen zoals hoeveelheid dieren, type gewassen etc. Wanneer een bedrijf onder een drempelwaarde van emissiefactoren blijft, wordt niet met kpi gewerkt, daarboven wel. Inzet op meten en monitoren.		
Omgevingsverordening		<u>Doelsturing</u>: - De provincie stelt een groslijst vast van een te bepalen aantal soorten waarvan x% op ieder bedrijf moeten voorkomen. - Voor bedrijven boven een drempelwaarde (gve/ha) gelden kpi voor ammoniak/ha.		
Omgevingsprogramma	<u>Hoogintensief</u> Subsidies voor technische innovaties in akkerbouw en veehouderij, doelsturing staat centraal <u>Natuurinclusief</u> Inzetten op stimuleren van beheerpakketten en vergoeden van ecosysteemdiensten <u>Multifunctioneel</u> Stimuleren van korte ketens en verbreding van bedrijfsactiviteiten			

Onderwerp: Toekomstgerichte landbouwsector - Mestbewerking en -vergisting	
Beschrijving	Het gaat om een verdere uitwerking van bestaand beleid voor toekomstbestendige landbouw. Sommige aspecten hebben effect op de leefomgeving, waaronder de beleidsoptie om mestvergisting en mestbewerking (meer) ruimte te geven.
Probleemstelling	De provincie wil mestvergisting en mestbewerking ruimte kunnen geven waar dat bijdraagt aan provinciale doelen: emissiereductie (ammoniak, methaan), groengasproductie en het sluiten van kringlopen en tegelijk ongewenste effecten voorkomen. De huidige Omgevingsverordening biedt daarvoor nog geen toereikend kader. Met Amendement 1040 is door PS de wens uitgesproken initiatieven te faciliteren, maar andere regels (omvang agrarisch bouwblok, functieverandering, vrijkomende agrarische bebouwing, beschermingsgebieden, ruimtelijke kwaliteit) belemmeren de realisatie, waardoor initiatieven nu alleen via maatwerk mogelijk zijn. Het ontbreekt aan een afwegingskader dat bepaalt hoeveel, waar en onder welke voorwaarden ruimte wordt gegeven. Daarbij is er onderscheid naar schaal (individueel, collectief, centraal) en locatie. Zonder zo'n kader dreigen ad-hoc besluitvorming en rechtsongelijkheid, en is niet geborgd dat de beoogde milieuwinst wordt gehaald zónder afwenteling (bijvoorbeeld aanzuigende werking op mestaanvoer van buiten de regio, verkeers-, geur- en landschapseffecten, of verdringing van grondgebonden landbouw). Uit eerste onderzoek blijkt dat door het extensieve karakter/beperkte schaal van de melkveehouderij in Zuid-Holland mestvergisting en mestbewerking in centrale vorm het meeste potentie biedt voor perspectief in de opgaven voor een gemiddelde melkveehouder en daarmee het meest bijdraagt aan de toekomstbestendigheid. De schaal van initiatieven van centrale mestvergisting en de totale mestbewerkingscapaciteit in Zuid-Holland zijn van belang om mee te wegen, voor het behalen van de genoemde doelen en om lock-in of intensivering te voorkomen. Ook is het belangrijk om de effecten van de verschillende schaalniveaus op bijvoorbeeld verkeersbewegingen en intensiteit in kaart te brengen. Ruimte voor centrale initiatieven kunnen ook kansen bieden voor overige samenwerking voor verduurzaming in de landbouw. Denk hierbij aan centrale wasplaatsen, mestplaten, nutriëntenhubs of het faciliteren van verduurzaming van loonwerk- en andere bedrijven dienend aan de agrariër.
Doelstelling	Ruimte geven aan mestvergisting en -bewerking, binnen heldere randvoorwaarden zodat het bijdraagt aan de energie-, emissie- en kringloopdoelen en past binnen de ruimtelijke kwaliteit en de doelen voor natuur en landschap.

	De startnotitie kondigt aan om hiervoor (a) een visie voor mestvergisting en centrale mestbewerking op te stellen en (b) een kader met regels voor mestvergisting op agrarische bedrijven. Het amendement vraagt om dat te doen binnen de wettelijke uitwerkingstermijn van twaalf maanden. Uitwerking van bovenstaande kan ook antwoorden of kansen bieden voor overige samenwerking ten dienste van verduurzaming in de landbouw. Zoals centrale wasplaatsen (regeling) of nutriëntenhubs (GC verkenning). Of bijvoorbeeld faciliteren van verduurzaming loonwerk/andere bedrijven dienend aan de agrariër.			
Alternatieven (niet aanpassen)	<u>Alternatief 1: gebiedsgericht waarderen</u>	<u>Alternatief 2: Ruimte bieden binnen kaders</u>	<u>Alternatief 3: Strategische voorraad beheren</u>	<u>Alternatief 4: Beschermingsgebieden aanwijzen</u>
Sturingsstijl	Richtinggevend stimuleren	Richtinggevend kaderstellen	Beschermend stimuleren	Beschermend kaderstellen
Uitwerking alternatieven	Visie Vergistingsinitiatieven voor de melkveehouderij worden gestimuleerd met maatwerk en ruimte binnen regels. Verordening De regels voor agrarische bedrijven worden aangepast, waarbij mestvergisting wordt gezien als agrarische activiteit.	Visie Vergistingsinitiatieven worden mogelijk gemaakt of beperkt door regels van de provincie, zodat kan worden gestuurd op de gewenste schaal en vorm. Verordening De provincie stelt een set locatie-, schaal- en milieucriteria vast waarbinnen mestvergisting en -bewerking is toegestaan. Bestaande regels worden hiertoe aangevuld of aangepast: omvang agrarisch bouwblok, functieverandering, vrijkomende agrarische bedrijfsbebouwing, beschermingsgebieden, ruimtelijke kwaliteit. <u>Drie varianten:</u> - Individuele mestvergisters verbieden;	<i>Niet van toepassing: dit onderwerp kan alleen richtinggevend worden uitgewerkt.</i>	<i>Niet van toepassing: dit onderwerp kan alleen richtinggevend worden uitgewerkt.</i>

	Programma Stimuleren mestvergisting met subsidie, pilots en communicatie. <i>Drie varianten:</i> - Individuele mestvergisters stimuleren - Kleinschalige centrale mestvergisters stimuleren 'buurtvergisters' ~ 5 -25 boeren - Grootschaligere centrale mestvergisters 'regionale vergisters' stimuleren ~25- 90 boeren	- Ruimte creëren voor kleinschalige centrale mestvergisters 'buurtvergisters' ~ 5 -25 boeren; - Ruimte creëren voor grootschaligere centrale mestvergisters 'regionale vergisters' ~25- 90 boeren Programma De provincie onderzoekt of het mogelijk is om te gaan werken met zoekgebieden waar bij voorkeur centrale mestvergisting gestimuleerd wordt. De provincie onderzoekt of beleid ontwikkeld kan worden waarmee mestvergisting wordt gebruikt om aan te tonen dat emissiereductie wordt behaald.		
--	--	--	--	--

Onderwerp: Toekomstgerichte landbouwsector – Multifunctionele en biologische landbouw				
Beschrijving	Het gaat om een verdere uitwerking van bestaand beleid voor toekomstbestendige landbouw. Sommige aspecten hebben effect op de leefomgeving, namelijk de beleidsoptie om meer ruimte te bieden voor multifunctionele en biologische landbouw.			
Probleemstelling	De provincie wil het aandeel biologische (en natuurinclusieve) landbouw fors laten groeien, in lijn met de 2050-ambities en de Europese/nationale doelen. De groei blijft echter achter: omschakelende en biologische bedrijven lopen aan tegen ruimtelijke drempels (ontwikkelruimte binnen het bouwvlak, multifunctionaliteit), procedurele drempels (vergunningen), beperkte toegang tot grond (bio is grondgebonden en extensiever, en concurreert met andere ruimteclaims), het omschakelrisico (inkomensverlies in de omschakelperiode) en een tekort aan stabiele afzet en korte ketens. Het huidige Omgevingsbeleid geeft geen richting op de vraag óf en h�oe de provincie actief wil sturen op meer bio, en met welk instrumentarium(er zijn opties van faciliteren tot ingrijpen in de grondmarkt of het beschermen van gebieden). Zonder die keuze blijft de groei afhankelijk van ad-hoc-initiatieven en kan de provincie niet bepalen hoeveel, waar en onder welke voorwaarden zij bio ruimte en voorrang geeft ten opzichte van andere functies.			
Doelstelling	Biologische/natuurinclusieve landbouw ruimte geven en de groei versnellen, samenhangend met de landbouwvisie en met de ruimtelijke, natuur-, water- en landschapsdoelen.			
Alternatieven (niet aanpassen)	<u>Alternatief 1: gebiedsgericht waarden</u>	<u>Alternatief 2: Ruimte bieden binnen kaders</u>	<u>Alternatief 3: Strategische voorraad beheren</u>	<u>Alternatief 4: Beschermingsgebieden aanwijzen</u>
Sturingsstijl	Richtinggevend stimuleren	Richtinggevend kaderstellen	Beschermend stimuleren	Beschermend kaderstellen
Uitwerking alternatieven overkoepelend	Differentiëren per gebied, gebiedsagenda's met doelen, subsidies en voorrang. Uitkomst: moza�iek met concentratie in kerngebieden.	Faciliteren, drempels weg, "ja-mits", bio-plus in omgevingsplannen. Ruimtelijke uitkomst: verspreide groei, weinig extra versterking. De provincie stelt een set locatie-, schaal- en milieucriteria vast waarbinnen multifunctionele landbouw is toegestaan.	Actief grondbeleid, aankoop/voorkeursrecht, langjarige pacht. Uitkomst: stabiele agrarische ruggengraat.	Juridisch beschermde bio-zones, verplichte omschakeling/uitkoop. Uitkomst: scherp begrensde bio-zones.

Onderwerp: Toekomstgerichte landbouwsector - Dierenwelzijn				
Beschrijving	Het gaat om een verdere uitwerking van bestaand beleid voor toekomstbestendige landbouw. Sommige aspecten hebben effect op de leefomgeving, waaronder de beleidsoptie om dierenwelzijn (meer) ruimte te geven.			
Probleemstelling	Naast verduurzamingsopgaven is het rekening houden met dierenwelzijn en beweging richting een dierwaardige dierhouderij van belang. Het stimuleren van maatregelen voor betere weidegang wordt gezien als een win-win voor duurzaamheidsopgaven en dierwaardige veehouderij. Dierenwelzijn wordt meegenomen in de doelsturingsaanpak voor integrale verduurzaming.			
Doelstelling	Meer ruimte voor dierenwelzijn.			
Alternatieven (niet aanpassen)	<u>Alternatief 1: gebiedsgericht waarden</u>	<u>Alternatief 2: Ruimte bieden binnen kaders</u>	<u>Alternatief 3: Strategische voorraad beheren</u>	<u>Alternatief 4: Beschermingsgebieden aanwijzen</u>
Sturingsstijl	Richtinggevend stimuleren	Richtinggevend kaderstellen	Beschermend stimuleren	Beschermend kaderstellen
Uitwerking alternatieven	Dierenwelzijn stimuleren binnen bestaande regels Programma: - Inzet op kennis & ontwikkeling op dit thema. - Inzet op subsidiëring van investeringen voor weidegang als integrale verduurzamingsmaatregel voor dierwaardigheid en emissies. - Terughoudend zijn met investeringen die dierenwelzijn belemmeren.	Meer ruimte voor dierenwelzijn in bestaande regels Verordening: - Uitzondering voor beschutting, ook binnen beschermingscategorieën (rekeninghoudend met landschapswaarden en ecologische doelstellingen). - Ruimte in bouwvlak voor alle dierhouders (niet enkel agrarisch) om ontwikkeling richting dierwaardigheid en verduurzaming mogelijk te maken.	nvt	nvt

Onderwerp: Toekomstgerichte landbouwsector - Geitenhouderijen				
Beschrijving	Het gaat om een verdere uitwerking van bestaand beleid voor toekomstbestendige landbouw. Sommige aspecten hebben effect op de leefomgeving, namelijk de beleidsoptie om meer ruimte te bieden voor multifunctionele landbouw in gebieden met meervoudige opgaven.			
Probleemstelling	De afgelopen jaren is uitgebreid onderzoek geweest rondom geitenhouderij en longontsteking dier hieromheen voorkomt. Op basis van dit onderzoek en een advies van de gezondheidsraad is rijksbeleid op dit thema aangekondigd, te weten: - Een verbod op woningbouw en nieuwvestiging van geitenhouderij binnen 500 meter (beide kanten op); - Maatwerk voor locaties nabij gevoelige locaties en/of dichtbij veel woonkernen. Er is een geitenstop in Zuid-Holland, om het gezondheidsrisico niet te verergeren in afwachting het ontwikkelen van bovenstaand rijksbeleid. De provincie wil duidelijkheid bieden aan geitenhouders, aandacht voor bedrijfsperspectief, gezondheidsrisico's inperken en de impact op de woningbouwopgave minimaliseren.			
Doel	Duidelijkheid bieden aan geitenhouders, aandacht voor bedrijfsperspectief, gezondheidsrisico's inperken en de impact op de woningbouwopgave minimaliseren.			
Alternatieven (niet aanpassen)	<u>Alternatief 1: gebiedsgericht waarderen</u>	<u>Alternatief 2: Ruimte bieden binnen kaders</u>	<u>Alternatief 3: Strategische voorraad beheren</u>	<u>Alternatief 4: Beschermingsgebieden aanwijzen</u>
Sturingsstijl	Richtinggevend stimuleren	Richtinggevend kaderstellen	Beschermend stimuleren	Beschermend kaderstellen
Uitwerking alternatieven	Geitenstop voorlopig handhaven en onderzoek en pilots starten. Programma: Inzet op onderzoek en pilots om emissiereductie van pathogenen te reduceren, met als doel bedrijfsontwikkelperspectief.	Geitenstop intrekken en gezondheidsrisico beperken met afstandsnorm Verordening: - Maatwerk voor bestaande geitenhouderij nabij gevoelige locaties en/of dichtbij veel woonkernen. - Wederkerig verbod op woningbouw en nieuwvestiging van geitenhouderij binnen te bepalen afstandsnorm. - <u>Twee varianten afstandsnorm:</u> - 500 meter - 1500 meter	nvt	nvt

Onderwerp: Toekomstgerichte landbouwsector - Agroforestry				
Beschrijving	Het gaat om een verdere uitwerking van bestaand beleid voor toekomstbestendige landbouw. Sommige aspecten hebben effect op de leefomgeving, namelijk de beleidsoptie om meer ruimte te bieden voor agroforestry in gebieden met meervoudige opgaven.			
Probleemstelling	Een toekomstbestendige landbouwsector is afhankelijk van een vitaal agrarisch landschap dat beschikt over de juiste ecologische randvoorwaarden. Het landschap moet randvoorwaarden bieden, zoals een vitale en gezonde bodem met goede sponswerking en nutriëntenbalans, voldoende en geschikt zoet water, en functionele biodiversiteit die bijdraagt aan plaagregulatie en bestuiving. Agroforestry geeft hier een concrete invulling aan een robuuster en toekomstbestendig voedselsysteem in Zuid-Holland. Door bomen en struiken te combineren met andere teelten en/of vee ontstaat een sterker, veerkrachtiger agrarisch landschap. Agroforestry kan in potentie: CO2 opnemen, helpen bij het vasthouden van water, voorkomen van hittestress, zorgen voor beschutting, verbeteren van de kwaliteit van de bodem, schuilplaats en voedselbron voor vogels en insecten en de kwaliteit van het landschap verhogen. Maar om die potentie te verzilveren moeten beleid, keten en praktijk op elkaar aansluiten.			
Doelstelling	Agroforestry ruimte geven en groei van agroforestry versnellen omdat dit bijdraagt bij aan het agrarische verdienvermogen een vitaal landschap. Met de juiste randvoorwaarden, zoals een vitale en gezonde bodem met goede sponswerking en nutriëntenbalans, voldoende en geschikt zoet water, en functionele biodiversiteit die bijdraagt aan plaagregulatie en bestuiving. Agroforestry kan dierenwelzijn verbeteren door beschutting in de weide te bieden waarmee schaduw ontstaat.			
Alternatieven (niet aanpassen)	<u>Alternatief 1: gebiedsgericht waarden</u>	<u>Alternatief 2: Ruimte bieden binnen kaders</u>	<u>Alternatief 3: Strategische voorraad beheren</u>	<u>Alternatief 4: Beschermingsgebieden aanwijzen</u>
Sturingsstijl	Richtinggevend stimuleren	Richtinggevend kaderstellen	Beschermend stimuleren	Beschermend kaderstellen
Uitwerking alternatieven overkoepelend	Agroforestry als vrijwillige maatregel stimuleren. Verordening: - Programma: Zichtbaar maken per gebied welke doelen kunnen worden beloofd als boeren aan de slag gaan met agroforestry: waterkwaliteit,	Agroforestry opnemen in gebiedsvisies (zie landgebruik). Per gebied duidelijk maken welke agroforestry systemen kansrijk zijn. Verordening: Voor beschutting in de weide agroforestry als voorkeursoptie benoemen op plekken waar dit niet schuurt met weidevogel gebieden. In weidevogelgebieden nagaan of predatoren door	nvt	nvt

	biodiversiteit, klimaatadaptatie, landschap, koolstofopslag. Beloning voor boeren moet langjarig zijn. Deze aanpak staat dichtbij de huidige aanpak, waar kennisdeling en ondersteuning van aanplant wordt mogelijk gemaakt. Maar is hier een aanvulling op door de beloning voor boeren die met agroforestry aan de slag gaan	bomen de grootste drukfactor zijn, afwegingscriteria opstellen zodat ook daar bomen mogelijk zijn. Programma: Ontwerpprincipes opnemen voor openlandschap, watergangen, beschutting in de weide, GBDA, overgangszones en productieve landbouw.		
--	--	---	--	--